

Облыстық халық шығармашылығы және мәдени-демалыс қызметінің орталығының мұрындық болуымен, Наурыз мейрамына орайластырылып өткізілген аймақтық ақындар айтысы. (22.03.2009ж)

ӘЛІБЕК СЕРҒАЛИЕВ ПЕН ЖАРҚЫН ЖҰПАРХАННЫҢ АЙТЫСЫ

ӘЛІБЕК:

Айтысып жүрген едім әркімменен,
Ал бүгін шыға келдім Жарқынменен.
Не болса да бұл Жарқын күте тұрар,
Амандасып алайын халқымменен.
Ассалаумағалейкум, сәлем бердім,
Өздерің ұнататын салтыңменен.

Бисмилла, енді кетсін таралып ән,
Аз емес бисмилласыз табар күнәм.
Аққайыңның өлкесі аманбысың,
Ажары асып туған заманынан.
Ұлыстың ұлы күні құтты болсын,
Марқабат шапалақ көп алар бұдан.
Қызылжардан кім келіп кім кетпеді,
Нәр алып дархан жазық алабынан.
Бұл жерде батыр Баян жауға шауып,
Намысты құлатпаған талабынан.
Бұл жерде Сегіз сері бабамыздың,
Үні шыққан домбыра шанағынан.
Бұл жерде Бұқар бабам датын айтып,
Бұл жерде Абылайдың қаны ағылған.
Бұл жерде мен жастарға сенемін деп,
Мағжанның жыры туған қаламынан.
Ахметжандай бабамыз көсілгенде,
Басқасы баса алмаған балағынан.
Осында текті жерде жырын айтып,
Алдыңда самғамақшы бала қыран.
Ал енді самғап жатса бала қыран,
Қалың ел қолдау сенің тарабыңнан.
Орта жүзім қол соқсын деп тіледім,
Арғын, керей, атығай, қарауылдан.
Көрермен ниетпенен дәм татыңдар,
Өлеңмен тұздықтаған табағымнан.
Тірегіңе айналмай тұра алмадым,
Жүрегімнен жатқасын таралып ән.
Ау, көрермен, жас балаң самғанда,
Қолдаған рең таныт қабағыңнан.

Ахметжанның көзінде мен сөйлесем,
Мағжанның жасы шықсын жанарыңнан.

Айтыста біреу әлсіз, біреу мықты,
Бәрі де ақындығын тіреу қыпты.
Жарқын аға, аманбысыз, сізді көріп,
Жасқанып кеудедегі жігер бітті.
Жарқын деген жарқын атқа қарағанда,
Көзіме елестеткем бір елікті.
Ай, бірақ елік емес басқа сор боп,
Қызылжардың жалпағы тіленіпті.
Қызылжар аққайыңның өлкесі ғой,
Мен саған жыр айтайын, міне құтты.
Қызылжар тал мен құттың өлкесі ғой,
Жұртыңыз талмен бірге жыр егіпті.
Талды жерден тал шыбық шығады десем,
Енгезердей еменін жіберіпті.

ЖАРҚЫН:

Әлібек қарап тұрсам заржақ қандай,
Отырсың құйысқанға май жаққандай.
Сахнада отырып желпінесің,
Қызылжарға бірдеңе орнатқандай.
Тал шыбыққа мына мені теңеп жатсың,
Құдай- ау, саусақ қандай, бармақ қандай?
Мысалы, Дәстен ағам мен секілді,
Анамыз ақын ұлды толғатқандай.
Ал Әлібек ақ сүтке жарымапты,
Салаға жаңа келген солдаттардай.
Құйын жырмен Қызылжардан ұшырайын,
Қай жерді паналайсың қаңбақ шалдай?

Ассалаумағалейкум!
Алты Алашым,
Тойларың таң атқанша тарқамасын!
Көкшетаудан ақындар келеді деп,
Біздің ел дайындады сахнасын.
Жыр күреңін мінген соң ауыздықтап,
Қызыл тіл қиялардан жол табасың.
Тұлпардай тыпыршыған көмбесінде,
Айтыс десе басталады жанталасым.
Ұлдарыңа арда қазақ сенім артып,
Жырларына айқайлап қол соғасың.
Шабайық Құлгердей құйындатып,
Көре алмастың көздері қан таласын.

Жас қырандай томағам сыпырылса,
Қас қырандай көк шағылдан байқаласың.
Жаңа шапқан құнан ем құндақталған,
Қара сүмек болайық қан тарасын.
Айқайла, рухтанып аққан қазақ,
Батыраш балталаса, балталасын!!!

Ал, Әлібек, таныса бер енді көппен,
Ақынсың ел жүрегін елжіреткен.
Екеуміз де Алаштың ұрпағымыз,
Ұлттарды біріктіріп елдік еткен.
Көгеннен көп өлеңді ағыта бер,
Сол өлең шабыттанып келді көптен.
Ұлыстың ұлы күні құтты болсын,
Ырыстың нұрын шашып келді көктем.
Еліміздің аққайыңы бүршік жарды,
Жастарымыз аралап серілік еткен.
Жас балаңды ағайын қолдап жібер,
Көк туын көк аспанда желбіреткен.

Әлібек кетесің ғой жиі ақталып,
Домбыра шанағынан күй ақтарып.
Ахметжан көзімін деп қоясың,
Қызармай, өз жайын ұят қалып.
Шал ақын ауданының тайыншасы едің,
Көзіме оттай басылдың қияқтанып.
Жайылып Қызылжардан шығып кетіп,
Қалдың ба Көкшетауға тұрақтанып?

ӘЛІБЕК:

Кетеді бүгін өшім кімде менің,
Жөн бе екен бүгін бұлай үндегенің.
Көкшетауда оқысам да туған жерім,
Шал ақын мына менің іргелі елім.
Сегізінші сыныпта алғаш рет,
Айтыстың алаңына кірген едім.
Ол кезде айтысуым былай тұрсын,
Домбыра тартуды да білмеп едім.
Ол кезде ақын да емес, батыр емес,
Жай әншейін балапан бірдеңе едім.
Сахна мәдениетін меңгермеген,
Ұнап еді сөздерім кімге менің?
Ол кезде бұл баладан түк шықпайд деп,
Газетте масқара боп жүрген едім.
Бірақ та Қызылжарым сен тұрғанда,

Құлақты ондайларға түрмеп едім.
Әйтеуір содан бері уақыт өтіп,
Бүгінде жобалаңды жыр дерегім.
Бетімнен бір қайтарып көрген жоқсың,
Ұлыңның тектілігін білген елім.
Бұл күнде айтысуға жарап қалдым,
Айтыста болмасам да жүлдегерің.
Қиядағы балаңды қолдап отыр,
Ұядағы қанат қаққан іргелі елім.

Бұл бізден тектілікті ұғар ма еді,
Осылайша өлеңін құрар ма еді?
Құлагердей шабайық деп қойасың,
Шаба алмасаң жұрт сені сынар ма еді.
Құлагердің өткенін білгің келсе,
Құлақ түріп тыңдағын мына мені.
Құлагер Көкшетаудың даласында,
Батыраш балтасынан құлап еді.
Елімнің жас тұлпары мерт болған соң,
Тегінде жасыл көздер жылап еді.
Құлагердің өзіндей болмаса да,
Құлыны деп ойлаңдар мына мені.
Шал ақынның шабытын арқаға сап,
Құлагердің құлыны шыға келді.

Келдің бе бүгін бізге тіресуге,
Келдің бе қасарысып сіресуге.
Дәстен ағам дәл мендей толық дейсің,
Ақылды сөзді ойға ілесің бе.
Дәстен деген белгілі ақын еді,
Лайық болған сал деген ұлы есімге.
Сен деген жиырмада емес пе едің,
Бітімің сай келгендей күресуге.
Негізі сол Дәстеннің жас кезінде,
Талшыбықтай болғанын білесің бе.

Сөздерің отыр бүгін лай секілді,
Баллиып отырсың ғой бай секілді.
Сендегі алабатпан салмақ барда,
Біздегі алпыс кило жай секілді.
Ағасы киіз үйдей домалақсың,
Бұл жерде қарасам да қай шетінді.
Сен тұрсың соғымдағы жылқы құсап,
Мен тұрмын жарап қалған тай секілді.
Арықпен семіз шықтық айтысуға,

Табақтағы етпенен май секілді.

Сен өзі жырлары бай Жарқынбысың,
Жоқ әлде сылдыр сөзді салқынбысың.
Дәстен сені мықты ақын деп айтып еді,
Қарсыласқа жететін жарты күшің.
Керемет мықтылығың көрінбей тұр,
Шабытпен айта алмаған ән құрысын.
Ағасы терең-терең сөйлесеңші,
Сен мықты ақынсың ғой халқың үшін.
Жоқ әлде көтер алмай жатырмысың,
Жұртыңның саған деген тартылысын.
Қарсыластың бар бағы қарсыласта,
Мен келдім осы жайды айту үшін.
Бұл Жарқын обалыма қала ма деп,
Тарылып бара жатыр бар тынысым.
Әйтеубір ешкімгеде зияны жоқ,
Жарқын десем әйтеуір Жарқынымсың.

Бұл күнде Жарқыныңа тамсанар көп,
Танытты кеше бізге алшаң әдет.
Құдайберлі ағаммен кеше кешке,
Келіп едім Көкшеден шаршаған боп.
Өткен жолы Жарқын маған қоңырау шалған,
Келсең болды жақсылап қарсы алам деп.
Ал кеше қолым тимейді, тойдамын деп,
Соның өзі білгенге жақсы-ақ әдет.
Үмітімді ақтамай кеттің, аға,
Ендеше неге айтасың қарсы алам деп.
Айналып үйімізді таба алмадық,
Қызылжарды білсеңіз қашама рет.
Біз жүрдік бүгін қайда қонамыз деп,
Сен жүрдің тойда қанша аламын деп.
Кеп қалған қонағыңды кері тептің,
Келіннің табағына жан салам деп.
Осыдан соң Қызылжар айта алмаспыз,
Қонақтан әр қашанда шаршама деп.
Досыңды танымай кеткенсің бе,
Тойларда асаба боп ән саламын деп.

ЖАРҚЫН:

Әлібек мына жырың бөлек екен,
Ойыңа қай-қайдағы келеді екен.
Мың сөзіңе бір сөзбен жауап берсем,
Көрермен ол сөзіме сенер мекен.

Үлкеннің аты үлкен інішегім,
Ол өзі қайталанбас дерек екен.
Қазағымның бір мақалын мен айтайын,
Орны ол мақалдың бөлек екен.
Толықпен арық болып айтысқа кеп,
Айтпай оны бұл жерден неге кетем?
Түйелер ойнақтаса кең далада,
Ешкілер тауға шыққан серек екен.
Әлібек сол түйені жел тербесе,
Ешкіні көктен ізде деген екен.

Көздерің Бурабайдай көл секілді,
Сөздерің ұйытқып тиген жел секілді.
Көкшетауда бас бәйгені алыпсың ғой,
Қарсыласты қайтарған ер секілді.
Бір машина мініпсің құтты болсын,
Өсе бер бұл қоғамда мен секілді.
Онан кейін аламанға барыпсың сен,
Айтысың көк жәшіктен көрсетілді.
Сол айтыста Қызылжар деп айтар десем,
Көңілің Көкшетауға кең секілді.
Бұл айтысқа келмеймін деген едің,
Қызылжар аяқ баспас жер секілді.
Ағаларым айтқан соң келіп қапсың,
Айтушысын өзгерткен ән секілді.
Енді маған күтпедің деп ренжисің,
Әлеке, айта берем қай шетіңді.
Қытайдың тауарындай мың құбылған,
Жігіттер көбейіп тұр сен секілді.

Отыр ма, Әлібектің есі қалмай,
Дүбірінен Қызылжардың шошығандай.
Көкшетауға есемді жібермеспін,
Шал ақын, Мағжандардың көші бардай.
Ғабиттердің кесек- кесек қара сөзін,
Табақ қылып тартайын шашып алмай.
Өткен жолы Әлібек ренжіпті,
Грант бермеді деп осы маңға-ай.
Содан кейін Көкшеге кеттім депсің,
Қызылжардың көшіне қосыла алмай.
Ал мен болсам грантта оқып жүрмін,
Сырымды ақтарайын шашып алмай.
Әлеке, тоқал ешкі тасқа шығар,
Мүйізін жүрсе де ол өсіре алмай.

Әлібекті Көкшеге жібермеспін,
Мәселесін осы жерде шешіп алмай.

ӘЛІБЕК:

Сыныңды айтпайсың ба жөніменен,
Жатыр ма қара сөзің болып өлең.
Мен Көкшеде студенттің қол қойылған,
Ғылым министірлігінің мөріменен.
Көкшетау мен Қызылжар егіз еді,
Ол шындық жасырайын оны неден.
Көкшетауға кетіп қалсам несі жаман,
Асқаров Еріктердің жолыменен.
Ғабиттер де Көкшені айтып өткен,
Сырласып Сексенкөлдің көліменен.
Мағжандар да Көкшені жырға қосқан,
Ал ендеше көмейден ағыл өлең.
Бірақ бұлар қызылжарлық болып қалған,
Ешкімнің былығы жоқ соныменен.
Арғы жағын қопарып мен қайтемін,
Арғынның баласымын соны білем.
Әдіресім орта жүздің подьезі,
Тіркелген атығайдың нөмірімен.

Неіліктен жырымызға күмәндөндің,
Ұлы едік баласындай бір ананың.
Қызылжарға келмеймін деп айттың дедің,
Осылай бүгін бізге жыр арнадың.
Мәселенің мән-жайын біліп алмай,
Жөн бе екен бүгін бізді сынағаның.
Ажал деген аяқ асты келеді де,
Тағдырдың жазғанымен тіл аламын.
Таныс ақын қайтып кетіп кеше кешке,
Осылай мәннің жайын ұға алар кім.
Көңілімді айтып шықтым үйіне барып,
Осылай жауап беріп тұра алармын.
Не болса да алдыңа келдім міне,
Жөн болар екпініме шыдағаның.
Бәрін айт та бірін айт, ағайындар,
Сіздерменен көріспей тұра алмадым.

Уақыттың шығарайын жиып түбін,
Жырымды айта алмадым биік бүгін.
Құдайым бақпен бақты бірге берсе,
Әлі де шауып келер сүйікті ұлың.
Қалың елім, сіздерге алғысым зор,

Көп қалған уақытты қиып бүгін.
Қаратаудай балаңа тіреу болсын,
Алатаудың шыңындай биіктігің.

ЖАРҚЫН:

Әлібек бұл Жарқынға беттепедің,
Жөн еді қара өлеңді көктеткенің.
Бұлар өзі Қызылжарлық боп қалған деп,
Жарқынды сен бұлайша шеттетпегің.

Айналып Әлібек!
Тегіме тиіспе сен менің,
Алыста жүріп Қызылжар,
Таза ауаңа шөлдедім.
Шетте жүрсем қазақ боп,
Артық қой менің өлгенім.
Көкбайрақты көрген соң,
Бір ұлың болып келгенмін.
Қызылжарыма рахмет,
Жүрегімді тербедің.
Барлығы қандас бауыр дейд,
Сен болсаң қылыш сермедің.

Әлібек Көкшеден келет деп,
Әнге салып беред деп,
Жастары ұзақ болсын деп,
Қолдарын жайды көрілер.
Қожаберген туған қара қос,
Қара нанның дәмін көр.
Абылай жортқан кең алқап,
Ақ үйінің сәнін көр.
Ағынтай мен Қарасай,
Ескеріткішінің барын көр.
Абай мен Пушкин қатар тұр,
Өсиетіне сеніңдер!
Мағжан ата көшесі,
Жарқырап тұрған түнін көр.
Халқым өзің қолдасаң,
Ұлың едім «Елім!», – дер.
Қалағанымды берсеңдер,
Ертеңіме сеніңдер.
Мүтәллап ағам дара ақын,
Дара ақынның жолын бер.
Зейнолла ағам өр ақын,
Өлеңінің нәрін бер.

Дәстен ағам әнін бер,
Қайырлының сәнін бер,
Қызылжар атын шығарар,
Жүрегіме жалын бер,
Бір Аллаға бас ием,
Қайтпас маған дарын бер,
Қызылжарлық ағайын,
Осы айтқанның бәрін бер.
Ал енді мен де тоқтайын,
Шап десе қалай шаппайын,
Үкілеген елімнің,
Үміттерін ақтайын.
Оза шаппас айтыста,
Қонақ болып келіңдер.

ӘЛІБЕК:

Тегілді көмейіңнен шіркін өлең,
Қарап ем мәннің жайын сыртыменен.
Қызылжарда анау бар, мынау бар деп,
Байқасам балаларың құлпырды кең.
Мен саған неменеге таң қаламын,
Осылай болып жатса сыртың өлең.
Ақиқатты еліңе неге айтпайсың,
Жырыңнан шықпай ма әлде шіркін өлең.
Жұтаған ел мақтанар жұртыменен,
Ашыққан ел мақтанар құртыменен.

Жарқын-ау, шындығымды анық дерсің,
Ал енді көрермендер шабыт берсін.
Мақтасаң басшыларға айтарым бар,
Халықтың үмітіне жарық берсін.
Тесілген ойқыш-ойқыш жолдарымда,
Тегістеп қайта жөндеп салып берсін.
Қалаңда Погодина, Миралар бар,
Орысша Көкшелерден жалықты ел шын.
Осындай ақиқатты жөндеп алшы,
Тағы да ақын ұлың шолып көрсін.
Қазақты қазақ қана қазақ қылып,
Қазақты қазақ қана дәріптесін.

ЖАРҚЫН ЖҰПАРХАН МЕН ҚҰРМЕТ ҚҰРАЛХАННЫҢ АЙТЫСЫ

ЖАРҚЫН:

Өркениеті елімнің тыныштығы,
Әлеуметті жағдайдың дұрыстығы.
Дағдарысқа қармассың арда қазақ,
Майсып кетсе дағы қылыш қыры.
Ассалаумағаликум! Құрмет досым,
Айтысқа шыққандайсың ұрыс күні.
Тамаша бір айтысты біз жасайық,
Көрініп көнбе жақтан жыр ұшқыны.
Бәрін айт та, бірін айт Құрмет досым,
Құтты болсын кеп қалған ұлыс күні.

Құрмет досым қарсылас қасымдағы,
Қара сөзді таспалап тіліп педің.
Ақын деп елің сені жібергенде.
Көмейдегі жырыңды ірікпегін,
Аққайыңдар өлкесі Қызылжарда,
Есілдей толқын ұрып тұнып па едің?
Өлеңнің майын ішіп жүрмесем де,
Шағып жүрмін ағайын, жіліктерін.
Қалқым өзің ұлыңды қолдап отсаң,
Беттетпеспін Көкшенің жігіттерін.

ҚҰРМЕТ:

Тамырдай тарихың бар таралатын,
Өнге бөлеп кетейін бар алабын.
Сен деген Қызылжарым көне қала,
Екі бірдей есіммен аталатын.
Ахметжан Нұртазиіндей асылдарың,
Өнермен ұштастырған атар таңын.
Солардың ізін жалғап Дәстен сері,
Айтысқа төгіп жүр ғой шапағатын.
Қызылжар рухың биік халге жеттің,
Наурыз көже әр үйден тата алатын.
Иманы бар ел бүгін жиналыпты,
Алланың сезінген соң махаббатын.
Ұлыс күні ағайын құтты болсын,
Бұл күні ел аямас шапағатын.

Аман ба, Жарқын жігіт жарқылдаған,
Дауысы қыран құстай саңқылдаған.
Ақанның елінен мен келіп тұрмын,
Дауысым бар менің де қаңқылдаған.
Қаңқылдақпен саңқылдай айтысайық,
Болмасын деп тіледім арты жаман.
Сен деген Қызылжардың ақынысың,
Өзгеше ғой көзқарас жалпы саған.
Бірақ Құрмет балаң өгейсімей,
Төбеңізден жарықты тартып алам.

Бәлінбес бүтін жұртым біз дегендей,
Себебі бізден үміт үзбегендей.
Шап десеңіз мен шабам тұра бермей,
Отырсың ғой ағасы күзгі емендей.
Ай, Жарқын сырыңызды білеміз ғой,
Қылымси кетуші едің қыз дегендей.

Менімен шыққан кезде бір түрлі боп,
Тітіркеніп отырсың тұз жегендей.
Ал қане тұқ қалдырмай бәрін жырла,
Тақырбастан қайызғақ іздегендей.

ЖАРҚЫН:

Қара өлеңге жүрегім құмар едің,
Қызылжарда жортып жүрген құлан едім.
Көкшетаулық қос ақынмен айтыстым ғой,
Жағамнан жармасады мына менің.
Екеу түгілі онымен айтыссам да,
Мен бүгін барлығына шыдар едім.
Жарқындай ақынына сеніп отыр,
Қызылжарлық Құрмет жан қырын елім.

Құрмет бала, сенің көркің бөлек екен,
Тақылдаған таңдайың ерек екен.
Шыға салып емендей деп қойады,
Екі көзі мені ғана көреді екен.
Ал өзі тал шыбықтан аумай қапты,
Алға бастар біздерді өлең екен.
Көрерменнің қос жанары жәудірейді,
Оған енді дағдарыс себеп екен.
Бірақ та ел мұңайып отырған жоқ,
Жаңа жыл жаңа бақыт береді екен.
Ұлыс күні Қызылжарға ағайындар,
Қыдыр ата қыдырып келеді екен.
Дағдарыстың шідері шірісін деп,
Ақ батасын қазаққа береді екен.
Расында көк жоталы көкпар елім,
Дағдарыс мағдарысқа көнеме екен.
Осылайша дағдарыс боп жатқанда,
Арықтардың хал-жайын өлең өтем,
Арықтарға дағдарыс қиын болар,
Ал, семіздер жайлап күнін көреді екен.

Толық деп тергегенше Құрмет жігіт,
Досыңның жетпейсің бе бағасына.
Ағайын мына сені қолдап отса,
Құлагердей көсіліп шабасың ба?
Бірақ сенің қаралығың қарап тұрсам,
Негірге де жақындап қаласың ба.
Осы жерден кезегімді берейінші,
Көкшетаудың Құрмет деген қарасына.

ҚҰРМЕТ:

Қол бұлғап шақырғанда мұрат алдан,
Қобыздай күңіреніп тұрады арман.
Жарқын-ау, бекер тиістің қарасың деп,
Қақпада қарамын деп ұран салам.
Қайыспас қара қазақ сен едің ғой,
Қасқайып қарап тұрар құба таңнан.
Құралханның ұлы едім Құрмет деген,
Халықты қара сөзбен жұбата алған.
Қара көзден тамшылап жас аққанда,
Қара жерім сүйіп тұрып уата алған.
Қайратты қазағымның қара ұлымын,
Қара жердің төсінен қуат алған.

Күн бүгін расымен шаттанатын,
Орамды ойды кез болды ақтаратын.
Жарқын-ау, жалыны жоқ сөздеріңе,
Жайым жоқ мына менің қақталатын.
Айтысқа шыға қалсам ақын біткен,
Дейді ғой неге маған қап-қарасың.
Деген соң бәрі бірдей қап-қарсың,
Болды ғой сорланатын шақша басым.
Ақындарға бұдан кейін өтініш бар,
Қап-қара деген сөзге тоқтамасын.
Негірдің тастап кеткен баласындай,
Шыныменен бір түрлі боп қаласың.

Адамға керек рас төзім ғана,
Жалғастырып кетейін сөзді ала.
Көкшетаулық қос ақынмен айтыстым деп,
Айтып жатқан Жарқынның ойын қара.
Ол рас біз Көкшеден келген кезде,
Маңдаймызға жазылыпсың өзің ғана.

Жарық-ау, сөздеріңіз оқ секілді,
Көңілі бұл Жарқынның тоқ секілді.
Дағдарысты айтып кеттің жаңа ғана,
Мұңайатын жайларың көп секілді.
Десе де денеңізге қарап тұрсам,
Қызылжарда дағдарыс жоқ секілді.
Домаланып жаныма жайғасыпсың,
Апсайыттан теуіп жерем доп секілді.

ЖАРҚЫН:

Күшім бар сахнада бүріп кетем,
Қармағыммен су түбіннен іліп кетем.
Апсайыттан теуіп жерем деп қояды,
Оныңды мен ойыма түйіп кетем.
Қақпашы болсаң Құрмет, абай болғын,
Әйтпесе қақпаңа кеп кіріп кетем.

Қызылжар деген қалам бар,
Көп ұлытты деген қоғам бар.
Ақындардың ақыны,
Ерік Асқаров ағам бар.
Елуге биыл толады,
Сенбесеңдер санаңдар.
Тойын жасап Еріктің,
Барлығың да жараңдар.
Шындықты елім айтайын,
Бәрің де бері қараңдар.
Аққайыңның елінде,
Атығайдың жерінде,
Қарыттар үйіне қамалған,
Әкең менен анаң бар.
Қызымыз шылым шегеді,
Жанбай жатып сөнеді.
Ұлдарың тұлпар бола алмас,
Шаппай жатып табандар.
Жастармыз қайда барады,
Ертеңіңе алаң бар.
Айналайын, жастарым,
Ұғыңдар енді санаң бар.
Басекелі бола алмас,
Биіктерге де бара алмас.
Қамшы бассаң да шабанға,
Құлагердей шаба аламас.
Тіліңді көтер бүгіңгі,
Дініңді қорға бүгіңгі.
Игілігіне елдің жарасаң,
Боларсың сонда білімді.
Ақыл айтты демеңдер,
Үлкен кіші қартыңа.

ҚҰРМЕТ:

Керек емес күмсің де алтының,
Осыменен доғарайық, Жарқыным.
Көптеу сөйлеп расымен кетің ғой,
Ұнатпайды халқым дағы артық үн.

ЖАРҚЫН ЖҰПАРХАН МЕН МҰХАММЕД ҚОНҚАЕВТЫҢ АЙТЫСЫ

МҰХАММЕД:

Толықпен айтысқанды ұнатамын,
Екеуміз баласымыз бір атаның.
Аға тұрып іні сөйлеу қай жерде бар
Алдымен өзің баста братаным.

ЖАРҚЫН:

Қарсы шауып тайсалмай бар ағысқа,
Бізге әлі жеңістің жолы алыста.
Шыға сала орысша айтып жатсың,
Ауылың мына сенің әлі алыста.
Брат демей інішек аға десей,
Өтінемін ана тілді таза ұста.
Бірақ сенің түріңе қарғанда,
Ұқсатамын мен сені таза орысқа.
Таза қазақша Мұхаммед айтысайық,
Өтінемін мына сенен пожалуыста.

Арқырып шықтым мұнде ай, халайық,
Айтыс десе қалайша жай қалайық?
Алла деп алдарыңа шыға келдім,
Бес қаруды сақадай сайлап алып.
Еліміз бостандықты тойлап жатса,
Біз қалай қуаныштан жай қалалық.
Өткен жолы Нұргүл мені жеңіп кетті,
Сара ақынның сөздерін пайдаланып.
Сонда Ринат, Айбектердің сөзі айтылды,
Бұл жағына енді ағайын ойланалық.
Төрші де оларды сезбей қалды,
Жатқандығын ойларды қайдан алып.
Ақындар өзге ақынның сөзін айтса,
Кеткені емеспе оның майдаланып.
Ақын деген өз сөзін айту керек,
Сондықтан ұлы өнерді қорламалық.
Нағыз ақын осы жолы жүлде алсын,
Ақын деген атқа енді сай болалық.
Бәрін айт та бірін айт, аман ба екен,
Ақындарды ардақтаған арда халық.

Алла десем ақ сөйлеп ел алдында,
Көмейде қызыл тілім терлейді де.
Айтыстың қадіріне жетпеудеміз,
Бүйте берсек төл өнер өлмейді ме?
Мысалға осы айтысты түсіруге,
Облыстық теларна келмейді де.
Жоқ әлде, сонда отырған Ерлан ағам,
Айтыс десе көңілін бөлмейді ме.
Қалалық арнаға да өкпеміз бар,
Көк жәшіктен өзгелер көрмейді ме?
«Диалогқа» қиятын бір сағатын,
Айтысқа да ағайын бермейді де.
Кәрістің қатындарын емес халық,
Алаштың ақындарын көрмейді ме.
Сүлейменнің киносын бергенінше,
Сүлейлердің айтысын бермейді ме?

Бұл қоғам тәуіптердей құбылып тұр,
Қызыл тіл қынабында шынығып тұр.
Жаңа жылдың шыршасын жағып қойдық,
Ал енді осы жайдың сырын ұқтыр.
Тәуелсіздік Жаңа жылмен келген жоқ қой,
Бұл жағынан түсінбестер бірігіп тұр.
Бостандық үшін өткен боздақтардың,
Көз жасы шамшырақ боп ілініп тұр.
Бабам үшін қымбат болған тәуелсіздік,
Шыршаның бұтағында тығылып тұр.

Ақындар шабыттанса Құлагердей,
Көрермен шапалақты ұрыңыздар.
Тәуелсіздік үшін жанын құрбан еткен,
Ләззат, Сәбирадай қызымыз бар.
Оқ тисе де рухын құлатпаған,
Қайраттай қайсар туған ұлымыз бар.
Бостандық деп ұмтылған боздақтарың,
Қыршыннан кеткендігін ұғыңыздар.
Солар бізге бостандықты сыйлап кетті,
Өзгелерден болса да суық ызғар.
Міне, осылай жеткен бізге азат күнді,
Дей алмаймын жаңа жылға бұрыңыздар.
Шетжұрыттық мерекенің қалқасында,
Тәуелсіздікті өлтіретін түріміз бар.

Мұхаммед қасымдағы қапталдасым,
Ағасы бүгін қалай шаттанбасын?

Мұхаммед азаматша айтыс жаса,
Бәз біреулер жүнжіген бе деп қалмасын.
Шабайық «А, Құдайлап, Абылайлап!»
Айтысатын біздерге сәт болғасын.
Балағымнан бұл менің тістеймін деп,
Табанымның астына тапталмасын
Айыртауы үкілеп шығарғанда,
Шаң жұтып арт жағымда қапқалмасын

МҰХАММЕД:

Тіліңе тиек болды-ау сарылығым,
Осы ма ой-қырдағы бар ілімің?
Сарыны келемеждеп отырған ұл
Біле ме бидай менен тары құнын?
Көзіңді ашып қара сары емес пе,
Төбеңнен шуақ төккен жарығыңның?
Алтынның түсі ол да сары емес пе
Бағасын жоғалтпаған әлі бүгін?!
Сары болсам от болып лапылдаған
Қожаберген жыраудың жалынымын.

Нәр алған Саумалкөлдiң тұнығынан,
Бойыма сүтпен сiңген ұлы мұрам.
Қыраның мен боламын қанат қаққан
Түлеген Айыртаудың тұғырынан.
Армысың қызылжарлық қандастарым
Құлан да құтылмайтын құрығынан.
Сәбит пен Ғабиттердi көзi көрген,
Айналдым асылдардың сынығынан.
Сендерсiң күреңбайкөз көрерменiм
Құлагерiн таныған құлынынан.

Ақын боп елдiң мұңын айтам дәйiм,
Несiне сахнада шайқалайын.
Айтысқа шықпағалы көп болдығ ой,
Ал ендi рахаттанып жай табайын.
Өткен жылғы айтысқа келе алмадым,
Қалайша жағдайды байқамаймын.
Масқара алай-дүлей боран болып,
Ауданнан шығы алмадық, айтам жайын.
Сол айтысқа төрт ақын қатысыпты,
Мына менсiз өздерi қайқаңдайын.
Осы жолы рухтанып өзiм келдiм,
Қолдасаң шабыттанып жайқалайын.
Айтыс сайын жүлдесiз кетушi едiм,

Бүгін енді барлығын тойтарайын.
Құлының құнан болды мына таңда,
Осыны барлығыңа қайталаймын.
Ал ағайын, батамен дұға жаса,
Бар ақыннан есемді қайтарайын.

Армысың айтыстағы алтын қыран,
Деймісің тәтті сөзбен бал тұндырам?!
Сенімен жақсылап бір айтысайын
Күе болып отырсын халқым бұған.
Атыңа затың сай боп айтыса алсаң
Жүзіңді жұрт алдында жарқын қылам.
Ал егер шабан аттай шаба алмасаң
Онда маған ренжіме марқұм қылам.

Айыртау Қызылжардан шалғай екен,
Тұрағын тұран жігіт таңдай ма екен?!
Тағдырым Жарқынменен жолықтырды
Біткен сор боп жүрмесін маңдайға кең.
Іздеген жан бойыңнан мін таппайды
Қыпша белең үзілген талдай екен.
Ол теңеу бірақ саған жараспайды
Түріңе келер теңеу қандай екен.
Бұрышы жоқ киіз үй ал немесе
Жел үрлеп тұратұғын шардай екен.
Еліңнің жүйрігісің топқа қосқан
Ойымды одан әрі жалғай кетем.
Бәйгеге қосқан аты сендей болса
Соғымға соятыны қандай екен?

ЖАРҚЫН:

Астапыралла!
Не деп отыр мына бала,
Ағасына қақланын құра алама.
Марқұм қылам деп қояды қарсыласым,
Айтқан енді сөзінде тұра ала ма.
Ағасы ұйытқып тұрған боран болса,
Інісі бауырына кеп ыға ала ма.
Інім деп мен өзіңді көтердім ғой,
Енді сен сын сөзіңді сығалама.
Ажал жеткен күні өмірден өтеміз ғой,
Осыны Мұхамметім ұға ала ма.
Сондықтан біз көсіліп шабайықшы,
Шаңға бөгіп жатсыншы құба дала.
Толықтықты сөз қылдың және інім,

Міне маған осылай беттедіңдер.
Иә, Алла жар болып бұл пендеңе,
Тектілердің өтіп кеткен өткелін бер.
Толық болсам ақ сүтіме жарығанмын,
Үкіметтің ақшасын жеп жүр деп пе едіңдер.

Неменеге жетістің бала батыр,
Айтысқа қолдаушы азайып бара жатыр.
Бұл айтыс жоғалады, жоғалад деп,
Дәстен ағам қол бұлғап жағада тұр.
Бүйте берсе айтыстан айрыламыз,
Інішегім сары бала қара да тұр.

Біздің қазақ қашан енді қозғаласың,
Айтысың ала алмауда дәл бағасын.
Қала күні мерекесі бола қаласа,
Қонақтарды шақырып қамданасың.
Әр қайсына мыңдаған доллар шашып,
Азғантай атақтарын малданасың.
Ет сорпаңды соларға сораптатып,
Қара халық жалайды қалған асын.
Ал енді айтыс жасау десе болды,
Көкелер ақша таппай зар қағасың.
Экраннан көрсету былай тұрсын,
Көшеге де ілдірмейді жарнамасын.
Ағайын бұдан басқа не дей алам,
Көз қырын бізге ешкім салмағасын.
Ақыны мен батырын ардақтайтын,
Заманың қайда кеткен арлы Алашым?!

Бұл күн үшін қасықтай қанын қиған,
Арыстар нақ бағасын ал алмай жүр.
Біздер үшін Колбинге де қарсы шыққан,
Жастарымыз Сафуан Шәймерденовтей бола алмай жүр.
Бес облысты жатқа бермей алып қалған,
Жұмабек Тәшенов тұғырына қона алмай жүр.
Ерік Асқаров арыстандай ақын ағам,
Тарихын зерттеуге ешкім бара алмай жүр.
Бүйте берсек өткенді ұмытамыз,
Ертеңіне ағайын алаңдай біл.

Мынау менің қазағым,
Қашан енді қозғалад.
Жұмбек ағам атымен,
Орталық көше аталса,

Қазақтың бәрі мез болад.
Сафуан аға атымен,
Мектептің бірі аталса,
Мұның өзі аз болад.
Ерік ағам атымен,
Ақындар мектебі ашылса,
Өлеңдері кетер еді-ау бір,
Ақындардың жорғалап.
Осыны айтар билікке,
Табылмайды ма он қазақ.
Өткенге салмай ақшаны,
Банкеттерге береміз.
Ақшаларды дорбалап,
Менің мына қоғамым,
Өтірікті қолдамақ,
Шындық айтқан адамды
Жұмыстан қуып, қудалап,
Түрмеге тығып будалап.
Жетектеп содан аламыз,
Түйе секілді шудалап.
Айтшы енді ағайын,
Арысыздар қанша шуламақ?
Кешегіге қарасам,
Биліктің бұлты сұрланат.
Өзгерген бізде түк те жоқ,
Баяғы қазақ – сол қазақ!!!

МҰХАММЕД:

Бақыт құсы Жарқын-ау, саған қонсын,
Інің де бір өзіңе алаң болсын.
Бұл ағам шындықтарды айтып жатыр
Жарқын-ау, ертеңгісі аман болсын.
Осыларың барлығына ойлайтұғын,
Өткенді ұмытпайтын қоғам болсын.

Мұхамед ағасының сырын білсін,
Інісі бар жағдайды ұғындырсын.
Байқасам мына маған қатты кеттің
Несіне ағам мені түңілдірсін.
Мұндағы жалғыз қонақ мен ғанамын,
Ақының осы жаққа жырын бұрсын.
Қонаққа шапан жауып, ат мінгізген,
Інің сені тарихқа үңілдірсін.
Тойға келген қонағын сабалайтын,
Жарқын-ау, қонақжайлық түрің құрысын.

Қарсы аламыз әдемі атқан таңды,
Кешегі ұлылармен мақтан мәңгі.
Тақырыпты қозғайын шама келсе,
Негізі халық едік баққан арды.
Тарихқа көз жүгіртіп қарар болсам,
Неге олай болған деп соққам санды.
Ол заманда көрдік-ау, сойқандықты,
Қазағым білуші еді сақтанғанды.
Көрдік-ау, елді алдап өзі үшін
Құзғын боп қырандарды қаққандарды.
Көрдік-ау, ақша үшін, билік үшін,
Өз ұлтын, тілін, дінін сатқандарды.
Көрдік-ау, қолдарына мылтық алып,
Қайраттай хас ұлдарды атқандарды.
Талай жан осыларға қарсы шыққан,
Орындаймыз деуменен ақ арманды.
Жиырма екі жыл болды ғой азаттыққа,
Сұрадық жалбарынып Хақтан барды.
Сондықтан да ағайын, ұмытпайық
Азаттықтың алауын жаққандарды.

Кішкентай деп бастама бүлік бекер,
Садақ түгіл сағыңыз сынып кетер.
Одан да ағам болып құшақ жайып,
Бауырым десең тұла бойым жылып кетер.
Жайқалып бәйтеректей бүр жармаса,
Шайқалып өсер ме еді шыбық бекер.
Бар бәле кішкентайдан басталады,
Ойыңда сейілмесін күдік бекер.
Мысалы жұдырықтай таспен ұрса,
Ұл түгіл ұлығың да ұлып кетер.
Кішкентай от бөлмені жарық қылып,
Кішкентай кілттен қара құлып кетер.
Сен секілді домалақ қызыл алма,
Мен секілді құрт түссе құрып кетер.

ЖАРҚЫН:

Құрт түссе құрып кетер деп қояды,
Ондай енді бос сөзіңді қой қарағым.
Осындай бос сөздерді айтатұғын,
Мен кейде інілерге ойланамын.
Кемсітпедім іні сені көтердім ғой.
Деп қояды құшағыңды жай қарағым.
Мен сені тышқан десем Мұхаммедім,

Өзіме пілмін десем жайланамын.
Қызылжардың пілі ағайын мен болайын,
Символына айналған кең даланың.
Піл тышқаннан қорқады деген сөз бар,
Ол енді шын мәнінде жай қарағым.
Расымды ағайын айтар болсам,
Мен енді тектілікке сай боламын.
Тышқандардан қорықпайтын бұл әлемде,
Жалғыз піл қызылжарлық мен ғанамын.
Мұхаммед келіп қоншы заңғарларға,
Шындық айту қиындау ойланғанға.
Ақын деген елінің жоқтаушысы,
Әр кезде ақынға Алла жар болғанда.
Шешінген судан рас тайынбайды,
Дерекпен дәйектері сай болғанда.
Елімнің мұңын айтып өліп кетсем,
Мына менде інішек арман барма.

Ақын шындық айтпаса сын болады,
Бүгін қоғам басқаша сұрланады.
Қылықсыз қыз, рухсыз ұл көбейді,
Тор құрды жаһандану шырғалаңы.
Мұрын менен кіндігіне тағылуда,
Құлағына сыймаған сырғалары.
Кей қыздар сыра ішіп, шылым шегіп,
Денсаулыққа зиян десе тыңдамады.
Бүгінгі қыз ертеңгі ана емес пе,
Тұрмыс құрмай ана құрсақ уланады.
Содан кейін мүгедек бала туса,
Құдайға не жаздым деп бұлданады.
Қарғаның пейілімен өмір сүріп,
Алланың мейірімінен құр қалады.
Ал енді жөнге салар кей әжелер,
Жтпісте арақ ішіп жынданады.
Аналары араққа құмар болса,
Балалары енді қандай үлгі алады?
Жүрегінде иманы болмаған соң.
Гүл кезінде сарғайып күл болады.
Болашақтың бүгінгі түрі осындай,
Келешегің қазағым кім болады?

Мұхаммед інішегім сөйлегейсің,
Кешегі Еріктердің сынығы боп.
Шындықты ағаңдай айта берші,
Құлагердің соңындағы құлыны боп.

Сенің інім Жаратқан бағыңды ашсын,
Жүребер қазағымның бір ұлы боп.

МҰХАММЕД:

Қарайсың саясаттай айналаңа,
Ағамыз салып жүр-ау, байбаламға.
Қоғамның нашарлығын айтып отсың
Көздерің түсіп жүр-ау қайда, аға?
Жарқын-ау, Қызылжарда журналистсің,
Атағың шығып жүр ғой сай далама.
Айтқаныңды газетке жазып жүрші
Айтыста айта бермей жай балама.
Осыларды газетке жазбасаңыз,
Журналист болғаныңнан пайда бар ма?!

ЖАРҚЫН:

Мамандығым журналист болғанан соң,
Жауабыңды інішек дөп беремін.
Бір кездері журналист болып едім,
Сондықтан інім мені шектемегін.
Сол жұмыстан мен пәтуә таба алмадым,
Ол енді өтіп кеткен көктем едім.
Қазіргі журналистер мақтаушылар,
Осылай оларды да өткеремін.
Мақтау жаза алмайтын болғанан соң,
Мәдениетке ауысып кеткен едім.

Мұхаммед, айналайын ақын інім,
Мен саған айтайыншы бір-ақ дерек.
Төрешіде Зейнолла ағам отыр,
Бұл ағама жазатын сынау керек.
Зекең ағам атақты жазушы еді,
Міне осындай қазаққа ұл-ау керек.
Журналистер неге мақтау жазатынын,
Зейнолла ағамыздан сұрау керек.

ЖАРҚЫН ЖҰПАРХАН МЕН САНЖАР ТАСТАМБЕКОВТЫҢ АЙТЫСЫ

ЖАРҚЫН:

Үлес қосып жатырмыз тойларыңа,
Қара өлеңнің қонайық заңғарына.
Төрешілер Құдай-ау, таңқалдым мен,
Финал жаққа жасаған талғамына.
Міна менің ағайын жіберіпті,
Май шабақты ілдіріп қармағыма.
Жоқ әлде бұл Жарқынға жарайды деп,
Санжарды қарсылас қып салғаны ма?
Жұмабекпен айтыстырса жарар еді,
Ой қосып отыратын ойларыма.
Не де болса көрейін мен кәсіліп,
Не күтіп тұрғандығын алда мына.
Құлынымды ертіп ап шыға келдім,
Алла деп ағайындар алдарыңа.

Айтысты мен бастайын Санжарменен,
Ағалармен айтысу арман дер ем.
Бостандықтан келген соң айтысуға,
Барлық айла тәсіліңді қолдан дер ем.
Мен өзіңе інішек тиіспеймін,
Асып кетсе көрерміз айлаң менен.
Тәуелсіздік айтысына келген кезде,
Айтысатын болдым ғой балдарменен.

Алла деп ақ сөйлесем аламанда,
Қызыл тілім көмейдегі терлейді де.
Төрешіге айтатын уәжім бар,
Жарқындай ақынына сенбейді ме.
Ақын ұлым көсілсін десе егер,
Жұмабекті жұп қылып бермейді ме.
Ал енді Мұхаметте жас ақын ед,
Ол жағын ағаларым көрмейді де.
Мәселе жаста емес ақындықта,
Нағыз ақын биікке өрлейді де.
Бірақ та төрешілер әділ болса,
Қос баланы жұп қылып жермейді ме?

Жөн болар інілерге түкірмеген,
Жоқ жеріңді інішек бүтіндер ем.
Жаудіреп мына бала қарап отыр,
Қорқып отқан баланың сұрқын көрем.
Тәуелсіздік айтысына келген кезде,
Айтысатын болдым ғой үтірменен.

САНЖАР:

Пейілі ағалардың кең болады,
Ақылы кейінгіге ем болады.
Өзіңдей май шабақтар дедің, аға,
Қалайша бекіреге тең болады.
Егерде біле білсең сол бекіре,
Бір күні шағалаға жем болады.

Тәсілін бұл айтыстың тауып көрем,
Ал енді мықтыменен шауып келем.
Үзеңгі ағалармен қаққан сайын,
Атымнан домалап-ақ ауып келем.
Ағайын қолды соғып қолдап отыр,
Мына мен барлығыңды жақсы көрем.
Өзімді майшабаққа теңер болсам,
Ағамды бекіредей балық дер ем.
Бірақ та кішілердің күрек тісі,
Мықтылау болатыны анық дер ем.
Бас салып жағаңыздан алмасам да,
Ақырын балағыңнан қауып көрем.

Өнерде келе жатқан топты жарып,
Ағамды бүгін жатыр елім танып.
Қутындап құтырасың түлкідейін,
Жолығар өлмегенге өлі балық.
Фархаттай ағаменен бірге оқыдың,
Өмірге ұлы өнердің жолын салып.
Бірақ та таң қаламын екі ағамның,
Бірі толық болғанда, бірі арық.
Студент кездерінде жеп жүрдің бе,
Фархаттың бар тамағын тартып алып.

ЖАРҚЫН:

Демеймін інілерді сынау керек,
Інілер ағаларға ұнау керек.
Фархаттай ағаң сенің арық болса,
Мен саған айтайыншы бір-ақ дерек.
Еш тамағын ағамның жегенім жоқ,

Оның енді тамағы кім-ау керек.
Фархат ағаң мен секілді болу үшін,
Үйленсін оған жақсы қыз-ау керек.
Одан кейін інішек тойынбаса,
Мына сенің мамаңнаң сұрау керек.

Толықсың деп сен дағы айтып жатсың,
Олай енді айтпағын ағаларға-ай.
Санжарым інім менің қасымдағы,
Соңымнен еріп менің шаба аларма-ай.
Ағайын Жарқын ұлың қарағай ғой,
Қарағайдай Санжарлар бола аларма-ай.
Ал інім көтеріп сен өкеткейсін,
Ағанды тау көтерген толағайдай.

Ақындар аламанда көсілгенде,
Атбасын тарихқа бұрып тұрар.
Аталармен апалар келіп отыр,
Бұл жандар әрбір сөзді ұғып тұрар.
Жастарымыз келіпті осы айтысқа,
Оларды біздің айтыс қызықтырар.
Бірақ әкиматтан бір адам жоқ,
Осыны ойлап сағымыз мынып тұрар.
Айтыс десе бұл қоғамда кей көкелер,
Миығынан менсінбей күліп тұрар.
Бірақ, мен осында отыр деп ойлаймын,
Қызылжарлық ұлт жанды руқтылар.

Шындық айтсам көкшенің өр еліне,
Ақын ұлға шабытты береді ме.
А Корпусының жалақысы өсед дейді,
Жоғарғының сенер болсақ дерегіне.
Ойпырым-ай, ақшасы көп А корпусқа,
Әкім, басшы, депудаттар енеді де.
Доллырлап айлық алған ағаларға,
Елу пайыз тағы қосып береді де.
Сонда мен басшыларға таң қаламын,
Бай баласының қарны тойсын дегені ме?
Тоқ бала аш баламен ойнамайды,
Енді оларға басқаның керегі не?
Қара халық біз отырған С корпусы,
Қырық мыңға күнін жайлап көреді де.
Сонда ағайын біз отырған бұл корпусқа,
Сексен мың алатын күн келеді ме?
Бірақ та біздерге елім сабыр керек,

Сабыр түбі сары алтын демеді ме.
Алла деп адал істеп жүре бәрсек,
Бізге де сол бір күндер келеді де.
Біздің үкімет жемқорлықты заңмен емес,
Ақшаларын көбейтіп жеңеді ме?

Былықты біз айтамыз қоғамдағы,
Анықталып барады бағамдары.
Ақын болып өмірге келгеннен соң,
Ақын ұлың ертеңге алаңдады.
Кеше бізге сенім артқан Мағжан еді,
Бүгінгілер Мағжандай бола алмады.
Бірақ та осы айтысқа келіп отыр,
Жақсылар сенім артар қоғамдағы.
Ана тілім ағайын қазақ тілім,
Тұғырына бұл күнде қона алмады.
Дініміздің де жағдайы жақсы емес,
Жамандар бөгет болып жалаңдады.
Осыларды әкіматқа жеткізсінші,
Осыдағы солардың шабарманы.

Санжарды бүгін өзім оятайын,
Күміспен алтындарға балатайын.
Ал енді әрмен қарай сөйлеп жібер,
Қасымдағы сары ауыз балапаным.

САНЖАР:

Өзімді жақындатқан алыс пенен,
Құрбымен құрдас пенен таныс пенен.
Ауылдың аманатын алып келгем,
Қарсыластан қорықпай жарыс деген.
Балапан деп мына мені мазақтамай,
Ауызыңыз қисайа ма барыс десең.

Ағасы сен қалайсың мен дегенде,
Зәре жоқ мына менде сен дегенде.
Айтысқа ағамменен шыға қалдым,
Жолығар өлі балық өлмегенге.
Сонда да тірлік жасап көрейінші,
Тұлпарды тұлпар демес желмегенде.
Биікке қалықтаған қыраныңмын,
Жел есер қанатынан сермегенде.
Кімменен айтыс жасап қиратар ең,
Мына мен бостандықта келмегенде.
Қаланың мықтысымен сахнада,

Айтысам жиырма сағат кем дегенде.
Алайын деп отыр едім бірінші орын,
Қасыма сен қоқиып келмегенде.

ЖАРҚЫН:

Санжар інім келгенде,
Қай бағытқа желейін?
Туғанымдайсың сен менің,
Бүлкілдейді көмейім.
Айналайын, інішек,
Өсе берсін мерейің.
Шабатты бала бола алсаң,
Жолыңда қалай бөгейін.
Бірінші орын дедің ба,
Ойланып оны көрейін.
Ағасы менің досым ед,
Мен өзіңе сенейін.
Ақыны бол қазақтың,
Жеңісіңді көрейін.
Жолыңа сенің тұрмастан,
Жолымды саған берейін.

Айналайын, інішек,
Жұлдызыңды жағарсың.
Бірінші орын дедің ғой,
Оны дағы аларсын.
Ауылыңа содан соң,
Күлім қағып барарсың.
Оқушысың сен рас,
Біліміңді аларсың.
Айтыстан біздер кеткенде,
Жұлдызыңды жағарсың.
Мен төреші болғанда,
Құлагердей көсіліп,
Ерке есілдей есіліп,
Құйындатып шабарсың.
Анаң сені өсірген,
Оны да еске аларсың.
Жүлдеге берген ақшаға,
Мамаңа бір гүл ала барарсың.

Қызылжар деген ел еді,
Ақынды жақсы көреді.
Санжар бала бірінші,
Оны халық көреді.

Қазір саған бас жүлде,
Қырық мың інім теңгені,
Аян ағам береді.
Оқушысың сен інім,
Ол ақша саған көп еді.
Сондықтан да ағайын,
Ағаға көңіл беледі.
Жолын берген ағаға,
Жарты ақшаны береді.

САНЖАР:

Жарқын аға мерейің аса берсін,
Беремін деп айттың ба орынымды.
Жолын беріп шынымен мына ағам,
Күрт өзгертіп жіберді өмірімді.
Айтыста мен соңыңнан еріп келіп,
Өшірмейін деп аға жалыныңды.
Рахмет ағатай мен айтамын,
Көрсеттің ақынға сай дарыныңды.
Ал ендеше, ағатай сен де аман бол,
Ақтауға тырысамын сеніміңді.

Жарқын Жұпархан

1987 жылы қазанның 15-ші жұлдызын да Моңғолияның Баян-Өлгей аймағының Улан-хус сумынында дүниеге келген. 2005 жылы атамекенге қоныс аударған. Ал 2011 жылы М. Қозыбаев атындағы СҚМУ-дың Журналистика мамандығы бойынша тәмамдаған.

Ал қазіргі уақытта облыстық халық шығармашылығы және мәдени – демалыс қызметінің орталығының, қазақ бөлімінде қызмет атқарады. Өлеңдері облыстық газет-журналдарда тұрақты жарық көріп тұрады. «Астананың гүлденуі – Қазақстанның гүлденуі» тақырыбындағы облыстық рефераттар байқауының бас жүлдегері және I-ші дәрежелі облыс әкімінің төсбелгісімен марапатталған.(2008ж). «Жас Отан» жастар қанаты Петропавл қалалық филиалының ұйымдастыруымен өткен «жырдың мәні тереңде» атты жазба ақындар сайысының I-ші орын иегері.(2009ж). Астананың 10 жылдығына арналған қалалық V-ші жазба ақындар арасында өткен мүшайрада II-ші орын.(2008ж). «Мен жастарға сенемін» қалалық Мағжан оқуларында II-ші орын.(2008ж). Көркем әдебиетті насихаттауды жандандыру мақсатында өткізілген қалалық Оралхан Бөкей атындағы көркемсөз оқу шеберлерінің байқауында III-ші орын.(2009ж). ҚР-ның Конституция күніне және Қазақстан халқы тілдерінің фестиваліне орайластырып өткізілген «Жігіт сұлтаны» қалалық байқауының «Гран-При» жүлдесінің иегері.(2009 ж). Тұңғыш тіл заңының қабылданғанына 20 жыл толуына және Қазақстан халқы тілдері күніне орай Шал ақын ауданында өткізілген аймақтық ақындар айтысының III-ші орын иегері. ҚР-ның мәдениет және ақпарат министрлігінің ұйымдастыруымен өткен «Менің Қазақстаным, менің жерім» атты республикалық жас өнерпаздардың шығармашылық конкурсында II - ші орын иегері.(2009ж). Мұқағали Мақатаев атындағы III-ші облыстық байқаудың «Гран -при» жүлдесінің иегері.(2009ж). Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналға және Мұқағали Мақатаевтың туғанына 80 жыл толуы мерей тойына арналған «Мұқағалидай ақыны бар халық бақытты» атты аймақтық ақындар айтысында II-ші орын.(2011). Академик, жазушы С. Мұқановтың туғанына 110 жыл толуна орай өткізілген аймақтық ақындар айтысында III-ші орын.(2010ж). Солтүстік Қазақстан облысы жастарының I-ші шығармашылық «Жас дарын» фестиваліде II-ші дәрежелі дипломмен марапатталған.(2010ж). Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік күніне арналған аймақтық ақындар айтысында I-ші орын. (2010ж). Құлсары батыр Бөріұлы мазарының ашылуына арналған аймақтық ақындар

айтысында ІІ-ші орын.(2011ж). Облыстық М.Жұмабев атындағы «Мен жастарға сенемін» байқауының І-ші орын.(2011ж). Тәуелсіздіктің 20 жылдығына арналған қалалық ақындар айтысында ІІІ-ші орын.(2011ж). Наурыз мейрамы қарсаңында өткізілген «Тәуелсіздік тұғырым» атты аймақтық ақындар айтысында І-ші орын.(2011ж).

Қазақтың әйгілі жазушысы Ғабит Мүсіреповтің туғанына 110 жыл толуына орайластырып өткізілген облыстық ақындар айтысының «Гран - При» жүлдесінің иегері. Сомен бірге осы тойға орайластырылған облыстық мұшайраның 2-ші орын иегері.(2012ж). Тәуелсіздік мейрамына орайластырылып өткізілген аймақтық ақындар айтысының «Бас жүлде» иегері. (2012ж). Қажаберген жыраудың 350 жылдығына арналған «Елім-ай!»деп өткен есіл ер» атты республикалық жыр мұшайрасында,Ғабит Мүсірепов атындағы арнайы жүлдемен марапатталған.(2013ж)Көкшетау қаласында, Абылай ханның 300 жылдығы және тәуелсіздік мерекесіне орайластырылып өткізілген аймақтық ақындар айтысының 2-ші орын иегері.(2013ж). Қызылжар қаласында тәуелсіздік мерекесіне арналған облыстық ақындар айтысының бас жүлдесінің иегері. (2013ж). Өлеңдері «Қызырлы Қызылжар» атты облыстық жас ақындардың жыр жинағында жарық көрген.